

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים בעניינים מינהליים

עע"מ 8281/18

עע"מ 8352/18

עע"מ 8419/18

עע"מ 8424/18

לפני:

כבוד השופט יי עמית
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט מ' מזוז

המערערים בעע"מ 8281/18: 1. לשכת עורכי הדין בישראל
2. הוועדה הבוחנת של לשכת עורכי הדין

המערערים בעע"מ 8352/18:

1. יוסף אמר
2. גיא רחמים
3. שרה הלגוע
4. שחר שפר
5. ליאור גולדבלום
6. שגיא צעירי
7. בנימין סוחמי
8. הילה גירבי
9. אסנת לוי
10. רועי אגם
11. עדינה רטקוף
12. אליז לוגסי
13. אלתלאה שטנקה שמש
14. ניל בונפיל
15. אודיל גיגי
16. רזיה אהרון
17. אלינור הרצקה
18. עודד פינקלס
19. חיים שלי
20. סהר בוזגלו
21. יואב שיינדורף
22. הדס בלה גילון
23. מוריאל פורת
24. רמי שדה
25. דבורה קלדרון
26. מיכאל פיינברג
27. שושי נגטה
28. יחיאל צבי הראל
29. יעל דניאלס צבי
30. עדי ויזל
31. רוז ברוך
32. פזית ברטי
33. מיכל בר
34. שירן אסולין
35. גיא חנו
36. ענבר בנאיון
37. חן ברוידה
38. דני שמואל

- 39. שובל ולרי זמרן לב
- 40. מרין לוי
- 41. אבשלום מחיוט
- 42. עמיחי נודלמן
- 43. אפיק מלר
- 44. טלי אלבר
- 45. קרן דוד
- 46. סלים בשארה
- 47. צביה רבינוביץ
- 48. יאיר חורי
- 49. רות שטרן

המערער בעע"מ 8419/18 : ישראל שמיר

- 1. ד"ר עופר פרץ
 - 2. דנית ברקול
 - 3. עדן מיכאל דוני
- המערערים בעע"מ 8424/18 :

נגד

- 1. משה פומס
 - 2. ישראל שמיר
 - 3. גיא שיינפלד ו- 28 אחרים
 - 4. עומר מוהבן
 - 5. יוסף אמר ו- 76 אחי
 - 6. ארז גולדמן ו- 7 אחי
 - 7. ד"ר עופר פרץ
- המשיבים בעע"מ 8281/18 :

- 1. לשכת עורכי הדין בישראל
 - 2. הוועדה הבוחנת של לשכת עורכי הדין בישראל
 - 3. משה פומס
 - 4. ישראל שמיר
 - 5. גיא שיינפלד
 - 6. ארז גולדמן
 - 7. עומר מוהבן
 - 8. חוסאם רכאב
- המשיבים בעע"מ 8352/18 :

- 1. הוועדה הבוחנת למקצוע עריכת דין בישראל
 - 2. משה פומס
 - 3. גיא שיינפלד ו 28 אחי
 - 4. עומר מוהבן
 - 5. יוסף אמר ו- 76 אחי
 - 6. ארז גולדמן ו 7 אחי
- המשיבים בעע"מ 8419/18 :

- 1. לשכת עורכי הדין
 - 2. הוועדה הבוחנת של לשכת עורכי הדין בישראל
 - 3. משה פומס
 - 4. ישראל שמיר
 - 5. יוסף אמר ואחי
 - 6. גיא שיינפלד ואחי
 - 7. ארז גולדמן
 - 8. אסתר בלום
 - 9. שרינה שדות
- המשיבים בעע"מ 8424/18 :

10. עדן אלקובי
11. שירלי חגואל
12. שירה לוי
13. מיכאל אביטל
14. אורית גלעת
15. עומר מוהבן

ערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים בתיק עתמ 008459-09-18 שניתן ביום 14.11.2018 על ידי כבוד השופטת ת' בזק-רפפורט

תאריך הישיבה: ב' בטבת התשע"ט (10.12.2018)

בשם המערערים בעע"מ 8281/18:	עו"ד דוד יצחק ועו"ד מירית שלו
בשם המשיב 1 בעע"מ 8281/18:	בעצמו
בשם המשיב 2 בעע"מ 8281/18:	בעצמו
בשם המשיבים 3 ו-28 אח' בעע"מ 8281/18:	עו"ד שי דקס, עו"ד אורון סלומון ועו"ד יניב לנקרי
בשם המשיב 4 בעע"מ 8281/18:	אין הופעה
בשם המשיבים 5 ו-76 אח' בעע"מ 8281/18:	עו"ד אורן טסלר
בשם המשיב 6 ו-7 אח' בעע"מ 8281/18:	בעצמם
בשם המשיב 7 בעע"מ 8281/18:	עו"ד יחיאל וינרוט, עו"ד אשר רובינגר ועו"ד ליאב אינס

פסק דין

השופט י' עמית:

1. ארבעת הערעורים המאוחדים שלפנינו מייצגים את הריטואל החוזר על עצמו מידי כחצי שנה, ובמסגרתו נדרש בית המשפט לביקורת שיפוטית על בחינות לשכת עורכי הדין. על ריטואל זה עמדתי בהרחבה בפסק דיני בעע"מ 3717/18 ד"ר עופר פרץ נ' הוועדה הבוחנת של לשכת עורכי הדין בישראל (10.6.2018) (להלן: עניין פרץ), שם סקרתי את המסגרת הנורמטיבית הצריכה לענייננו, את הרכב הוועדה הבוחנת ואת ההלכות לגבי היקף התערבותו של בית המשפט בנושא זה. פסק דין זה אינו "שידור חוזר" של טענות שנבחנו ונדחו בפסק הדין בעניין פרץ ולא כל אימת שבית משפט זה נדרש לבחינות הלשכה, עליו לחזור ולהתחיל מבראשית. משכך, ומאחר שהדין בעתירות שלפנינו נערך ביום 10.12.2018 והבחינה הבאה עלינו לטובה היא ביום 15.12.2018, אקצר בדברים והקורא מוזמן לעיין שם.

2. הבחינה מושא דיוננו נערכה ביום 15.7.2018 (מועד קיץ 2018). הייתה זו הפעם השניה שבה נערכה הבחינה במתכונתה החדשה, בעקבות תיקון 38 לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961 (להלן: החוק או חוק לשכת עורכי הדין). על פי המתכונת החדשה, הבחינה בעל פה בוטלה, וכיום נוהגת אך בחינה בכתב. תקנה 18 לתקנות לשכת עורכי הדין (סדרי בחינות בדיני מדינת ישראל, באתיקה מקצועית החלה על

עורכי דין זרים ובמקצועות מעשיים) (תיקון), התשע"ז-2017 (להלן: התקנות) מפרטת את המתכונת החדשה של הבחינה בכתב הכוללת שלושה חלקים: שני חלקים הערוכים כשאלון רב-ברירה ("מבחן אמריקאי") – חלק שעניינו במשפט הדיוני וחלק שעניינו במשפט המהותי, וכן מטלת כתיבה אשר מהווה 15% מהציון הכולל של הבחינה, שההערכה לגביה ניתנת על פי שלושה מִמְדִים: תוכן, ארגון, לשון.

בעניין 97, התייחסתי למספר סוגיות עקרוניות הנוגעות למתכונת הבחינה החדשה, וכפי שנמסר על ידי המערכת בעע"מ 8281/18 (להלן: הלשכה או לשכת עורכי הדין), הוועדה הבוחנת קיימה דיון בהערות אלה, ואף ערכה שימוע פומבי וקריאה לקבלת ניירות עמדה, וחלק מההערות הוטמעו. עם זאת, נוכח סמיכות הזמנים בין מועד פסק הדין בעניין 97, לבין מועד הבחינה הנוכחית, יישום השינויים ייעשה החל מהבחינה הקרובה בלבד. כפי שנמסר, השינויים המהותיים כוללים הארכת הזמן לפתרון כל שאלה, קיצור רשימת החקיקה ופיצולה לשתי רשימות נפרדות, ובנוסף, על פי החלטת שרת המשפטים, ביטול "דרישת השליש" לפיה על כל נבחן לקבל מעל שליש מהנקודות בכל אחד מפרקי הבחינה.

3. אין חולק כי אחוז הנכשלים בבחינה מושא דיוננו היה גבוה במיוחד, הגבוה ביותר בתולדות בחינות לשכת עורכי הדין. לאור זאת, נתכנסה הוועדה הבוחנת וערכה בדיקה חוזרת של השאלות שבמבחן, שבעקבותיה פסלה 6 שאלות ולגבי 5 שאלות נוספות, הוסיפה חלופה נוספת כתשובה נכונה. על המשאבים הרבים המושקעים בבדיקת הבחינות, ניתן ללמוד מהנתונים הבאים: 4,732 עררים (!!!) הוגשו על 70 מתוך 78 השאלות שנותרו בבחינה ו-709 עררים הוגשו על הציון במטלת הכתיבה. בעקבות הגשת העררים, קיבלה הוועדה הבוחנת השגות ביחס לשתי שאלות נוספות שאותן החליטה לפסול, ולאחר כל אלה עלה אחוז המעבר של כלל הנבחנים ל-38%.

4. שש עתירות נדונו בפני בית המשפט קמא, כל אחת מהן נסבה על מספר שאלות רב-ברירה לצד טענות כלליות שהופנו נגד מתכונת הבחינה ואופן הבדיקה וההנמקה. כל הטענות הנוגעות לשאלות בבחינה נדחו על ידי בית המשפט. עם זאת, קיבל בית המשפט מספר טענות עקרוניות הנוגעות למטלת הכתיבה.

על פסק הדין נסבים ארבעת הערעורים המאוחדים שלפנינו. ערעור הלשכה נסב על חלק פסק הדין הנוגע למטלת הכתיבה. הערעורים שהוגשו על ידי הנבחנים שלא צלחו את הבחינה, נסבים על מספר שאלות בחלק הרב-ברירה (משפט דיוני ומשפט

מהותי), שהעתירות לגביהן נדחו על ידי בית המשפט קמא, לצד טענות כלליות הנוגעות לבחינה ולוועדה הבוחנת.

אפתח בבחינת השאלות הפרטניות.

ערעורי הנבחנים (עע"מ 8352/18; 8419/18; 8424/18)

5. הערעורים שלפנינו נסבים על כעשר שאלות. על מנת לקצר בדברים, אפנה את הקורא לפסק הדין של בית המשפט קמא, שבו נדחו כל ההשגות הפרטניות לגבי השאלות. אני מאמץ את הקביעות בפסק הדין לגבי כל השאלות, למעט שתי שאלות כפי שיפורט בהמשך.

בהקשר זה אחזור ואפנה לנקודת המוצא שנזכרה בעניין פרץ, ולפיה בית המשפט אינו יושב כוועדת ערעורים עליונה והקריטריונים להתערבות הם על פי דיני המשפט המינהלי. קיימת פסיקה עניפה בנושא מידת ההתערבות במבחני הלשכה ולשם הקיצור אפנה לסקירת הפסיקה בעע"מ 6674/17 יונס אטד נ' לשכת עורכי הדין בישראל (3.12.2017) (להלן: עניין אטד). אכן, בעניין פרץ יצא בית משפט זה מגדרו בנכונותו "לרדת לזירה" ובמספר השאלות שנפסלו, אך את פסק הדין שם יש לקרוא על רקע העובדה שהיה מדובר בבחינה הראשונה במתכונת החדשה. לכך יש להוסיף כי לגבי כל אחת מהשאלות שנפסלו, הייתה הצטברות של נימוקים. לכן, לדוגמה, לא סגי בטענה כי השאלה מתייחסת לנקודה איזוטרית, וכפי שנאמר בעניין פרץ "לא האיזוטריות של השאלה כשלעצמה מצדיקה את פסילתה" (בפסקה 26).

ולאחר שאמרנו כל אלה, אפנה לשתי השאלות שאני סבור כי לגביהן יש מקום להתערבותנו, מן הטעם שהתשובה שניתנה על ידי הלשכה לשאלות אלו אינה התשובה הנכונה.

6. שאלה 39 בחלק המהותי עניינה בחברה ששניים משלושת בעלי מניותיה היגרו למדינת אויב. התשובה שהוכרה כנכונה היא שאין מדובר בנכס נפקד, באשר ההגדרה של "נפקד" בסעיף 1(ב)(2) לחוק נכסי נפקדים, התש"י-1950, קובעת כי "...ושכל חבריו, שותפיו, בעלי מניותיו, מנהליו או מנהלי עסקיו הם נפקדים כמשמעותם בפסקה (1)". ברם, בהינתן החלופה "או שנפקדים כאלה מכריעים באופן אחר בהנהלת עסקיו", אנו סבורים כי גם תשובה א' היא נכונה. אציין כי הלשכה הסכימה לקבל המלצת בית המשפט לגבי שאלה זו.

7. שאלה 44 בחלק הדיוני – לשם הנוחות, אביא את השאלה והתשובות האפשריות כלשונן:

יום לאחר מתן פסק דין בבית משפט השלום הגישה התובעת בקשה לתיקון טעות סופר (להלן: הבקשה) וטענה כי עקב טעות חישוב שנפלה בו יש להוסיף לסכום ההוצאות שנפסק סך של 5,000 ₪. למחרת דחה בית המשפט את הבקשה. התובעת ערערה בזכות לבית המשפט המחוזי על פסק הדין גופו, ובמסגרת ערעור זה ביקשה לתקוף גם את החלטת בית המשפט שדחתה את בקשת תיקון טעות הסופר.

מה הדין?

- א. ההחלטה בבקשה היא "החלטה אחרת" שנשמעת בפסק הדין, ויש לערער עליה במסגרת הערעור על פסק הדין.
- ב. ההחלטה בבקשה עומדת בפני עצמה אך אפשר לערער עליה בזכות במסגרת הערעור על פסק הדין גופו.
- ג. ההחלטה בבקשה עומדת בפני עצמה, ויש לערער עליה בערעור נפרד בזכות לבית המשפט המחוזי.
- ד. ההחלטה בבקשה היא "החלטה אחרת" שהערעור עליה מותנה בקבלת רשות.

התשובה הנכונה לשיטת הלשכה היא תשובה ד'. כסימוכין לתשובתה הפנתה הלשכה אל החלטתה של השופטת ד' ברק-ארז ברע"א 1566/13 גליה הנדסה פיקוח וקבלנות בניין בע"מ נ' עודד מלמוד (8.4.2013) (להלן: עניין גליה הנדסה), שם נאמר (הדגשה הוספה – י"ע):

"למותר לציין שאין בדבריי אלו כדי לחסום, בהכרח, את האפשרות להשיג על טעויות סופר במסגרתו של ערעור בזכות על פסק הדין, במקרים המתאימים, מקום בו לא הוגשה מלכתחילה בקשה לפי סעיף 81 לחוק בתי המשפט לערכאה הדיונית (ראו ע"א 1747/11 בכר נ' תנובה מרכז שיתופי לשווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ (26.8.2012), בפסקאות 13-14)."

איני סבור כי מדברים אלו ניתן להסיק שהתשובה הנכונה לשאלה היא תשובה ד'. קריאה זהירה של החלטת השופטת ברק-ארז, מלמדת כי באותו מקרה, הערעור בזכות שהוגש לבית המשפט המחוזי, נסב אך ורק על הבקשות לתיקון טעות סופר שנדחו על ידי בית משפט השלום. וכך נאמר בהחלטה:

"בית המשפט קמא קבע כי הואיל והערעור נסב בעיקרו על טעויות הסופר הנטענות [...] לדבריה, זכאותו של בעל דין להגיש ערעור על פסק דין (שיכול להתייחס לכל טעות שנפלה בו, ובכלל זה טעות סופר) אינה צריכה להיגרע מכך שבעל הדין הקדים והגיש בקשה לערכאה הדיונית לתיקונה של טעות סופר [...] אולם, לשיטת המבקשת עצמה, השגתה היחידה על פסק הדין נוגעת לשלוש טעויות סופר שהיא סבורה שנפלו בו" (שם, פסקאות 5-9; ההדגשות נוספו – י"ע).

מכאן, שהחלטה בעניין גליה הנדסה ניתנה במצב בו הערעור על פסק הדין נסב אך ורק על טעויות סופר שתיקונן כבר נתבקש ונדחה. במצב דברים זה, לא ייפלא שהשופטת ברק-ארז הגיעה למסקנה כי אין מקום לאפשר דיון בהחלטות בערעור בזכות, במסווה של ערעור על פסק הדין.

8. מכאן, שאין פסיקה מפורשת התומכת בעמדתה של הלשכה, למעט לכאורה החלטתה של השופטת ברק-ארז אשר כפי שהוסבר, עוסקת בערעור שהוגש למעשה על החלטות לתיקון פסק דין, ולכן אין ללמוד ממנו את גישתה של הלשכה (ועיינתי באסמכתאות הנוספות שהגישה הלשכה כמו רע"א 4024/06 קינן נ' הירשברנד בפסקה ח (28.1.2007). עיינתי גם באסמכתאות נוספות שהלשכה לא הפנתה אליהן, ואשר לכאורה תומכות בעמדתה כמו ע"א 332/93 אבו-האני נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(1) 286 (1996), יצחק כהן "תיקון טעות בפסק דין" אליה וקוצים בה: הצעה לסילוקם" מחקרי משפט כו 789, 807 טכסט לה"ש 67 (2010), חמי בן נון וטל חבקין הערעור האזרחי 140 (מהדורה שלישית; 2012), אך אלו אינם יפות לענייננו ולא אאריך).

לדידי, וכל עוד לא נאמר אחרת בפסיקה, תשובות א' ו-ב' הן הנכונות והן עולות בקנה אחד גם עם השכל הישר. נניח, לדוגמה, שראובן מערער על פסק דין מן הטעם שהערכאה הדיונית פסקה לזכותו רק 250,000 ₪ בעוד שלטענתו מגיע לו סכום של 2 מיליון ₪. בנוסף, ראובן פנה לערכאה הדיונית לאחר מתן פסק הדין, בבקשה לתקן טעות קולמוס, כך שעל הסכום של 250,000 ₪ ייפסקו הפרשי הצמדה וריבית מיום היווצר העילה ולא מיום הגשת התביעה כפי שנקבע בפסק הדין. בקשה זו נדחתה. איני רואה כל סיבה מדוע ראובן לא יוכל להלין במסגרת ערעורו על פסק הדין גם על ההחלטה הדוחה את הבקשה לתיקון טעות קולמוס. אין כל היגיון בכך שראובן ייאלץ להגיש הן ערעור בזכות על פסק הדין והן בקשת רשות ערעור נפרדת על ההחלטה הדוחה את בקשתו לתיקון טעות קולמוס. אכן, יכול הטוען לטעון כי בעלי דין עלולים

להגיש ערעור טקטי על פסק הדין כאשר הכוונה העיקרית שלהם היא להלין על בקשה לתיקון טעות קולמוס שנדחתה על ידי בית משפט קמא (דומה כי מצב דומה היה בעניין גליה הנדסה), אך בשל חשש רחוק זה בלבד איני רואה מקום לאמץ את תשובה ד'.

לכן, השורה התחתונה היא כי יש להוסיף ניקוד לעונים נכונה על תשובה א' או ב' בשאלה זו, באשר תשובות אלה עדיפות על פני תשובה ד'. למותר לציין, כי אין מקום לגרוע ניקוד מאותם שבחרו בתשובה ד', הן לאור עמדת הלשכה והן לאור הסתמכותם על התוצאה שנתקבלה (והשוו עניין פרץ בפסקה 27).

ערעור הלשכה (ענ"מ 8281/18)

9. ערעור הלשכה נסב על שלוש הוראות אופרטיביות של בית המשפט קמא הנוגעות כולן למטלת הכתיבה: על הוועדה הבוחנת לפרסם את המחווה המנוקד, כחלק מההנמקה הנדרשת; על הוועדה הבוחנת לפרסם את הפתרון לדוגמה; ועל הבוחנים ליתן הנמקה בכל מקרה של סטייה בניקוד מהמחווה המנוקד. עוד נקבע בפסק הדין, כי סעד זה עומד גם לנבחנים שלא עתרו לבית המשפט.

הלשכה עתרה לעיכוב ביצוע פסק הדין בכל הנוגע להוראות הנוגעות לנבחנים אשר לא הגישו עתירות ובעקבות פסק הדין יבקשו לפנות לוועדה הבוחנת לבדיקה חוזרת של מטלת הכתיבה שלהם. הבקשה נתקבלה בהחלטתו של השופט ד' מינץ מיום 2.12.2018.

10. עודנו באים לבחון את ערעור הלשכה, נשים נגד עינינו את המסגרת הנורמטיבית הצריכה לעניין, והיא תקנה 18 לתקנות, הקובעת כלהלן:

18ה. הליך ערר על תוצאות הבחינה

(א) נבחן רשאי לערר על ציון שקיבל בכפוף להוראות אלה:

(1) ...

(2) ...

(3) החלטה בערר לפי פסקה (1) תינתן בתוך 30 ימים מהיום האחרון להגיש ערר לפי פסקה (2); ההחלטה תינתן בכתב ואפשר שתפורסם בהודעה אחת המתייחסת לכלל העררים שהוגשו ותפורסם באתר האינטרנט של הלשכה;

(4) על ציון במטלת הכתיבה ניתן לערר לוועדה הבוחנת; הוגש ערר כאמור תמנה הוועדה הבוחנת בוחן מבין חבר הבוחנים כמשמעותו בסעיף 40(ו) לחוק

(להלן – חבר הבוחנים) אשר ידון בערר ובלבד שבוחן
 זה לא בדק את הבחינה מושא הערר לראשונה;
 ... (5)
 ... (6)

על פי תקנת משנה (4), ניתן להגיש ערר על הציון במטלת הכתיבה. ודוק: ערר ולא ערעור, כך שהליך הבדיקה של הערר הוא "דה נובו", וממילא הבוחן הדין בערר אינו נחשף לציון של הבודק שלפניו, על אחת כמה וכמה לא לניקוד המדויק על פי החלוקה (תוכן, לשון וארגון). מכאן טענת הלשכה, כי מתן אפשרות לנבחן לערור על הציון ועל הניקוד שניתן לו באחד הממדים נוגד את הרציונל שבסיס הערר והופך אותו להליך של ערעור. ואכן, על פי הנחיות שמפרסמת הוועדה הבוחנת, נאסר על הנבחן להתייחס בערר לניקוד שקיבל במטלת הכתיבה ולחשוף את הבוחן שדן בערר לכל רכיב בניקוד ובציון שקיבל באחד הממדים.

11. בשתי הבחינות שהתקיימו עד עתה במתכונת החדשה, פרסמה הלשכה לנבחנים מחוון אשר כלל את הנקודות העיקריות שעל הנבחן היה להתייחס אליהן במטלת הכתיבה. בית המשפט קמא מצא כי על מנת להגיש ערר מושכל, דהיינו כי הנבחנים ידעו מה הניקוד שניתן לכל אחד מהפרמטרים, ועל מנת לאפשר לנבחן להשיג על חלוקת הניקוד במחווון, יש צורך בפרסום המחווון המנוקד המלא. בנוסף, וכחלק מההנמקה, הורה בית המשפט קמא על פרסום פתרון לדוגמה של המטלה.

על כך הלינה הלשכה בערעורה.

12. הפתרון לדוגמה ניתן לבודקי המטלה ככלי עזר. בבחינה הקודמת שנערכה לראשונה על פי המתכונת החדשה, לא ניתן לבוחנים פתרון לדוגמה, והבחינה הנוכחית היא הפעם הראשונה בה הוכן פתרון כזה.

איני סבור כי יש מקום לחייב את הוועדה הבוחנת לערוך פתרון לדוגמה, ואיני סבור כי כך משתמע מפסק דינו של בית המשפט קמא. הפתרון לדוגמה הוא אך כלי עזר שנועד להקל על חבר הבוחנים שבודקים את המטלה בכתב, אך אין מקום ליצור חובה כאמור. עם זאת, משמצאה הוועדה הבוחנת לערוך פתרון לדוגמה, ולטעמי הדבר רצוי עד מאוד על מנת להנחות את הבוחנים, לא ראיתי סיבה של ממש מדוע להימנע מפרסומו. מובן כי הנבחנים צריכים להבין כי הפתרון לדוגמה, כשמו כן הוא, אינו מחייב ואינו "פתרון בית הספר" היחיד האפשרי, ומדובר אך במעין המלצה או עזר

טכני שהבוחן יכול להיעזר בו בהתאם לשיקול דעתו. אף יתכן כי פרסום הפתרון לדוגמה יסייע להגשת ערר מושכל ויביא דווקא להפחתה במספר העררים, שכן נבחנים שקיבלו ציון נמוך יווכחו בקיומו פער בין המטלה שכתבו לבין הפתרון לדוגמה. כפי שכבר נאמר לגבי פרסום פתרון מנומק לשאלות הרב-ברירה:

"יש מקום לבקש להציע שהועדה תפרסם פתרון מנומק - ולא בקצרה - של הבחינה, ולא תסתפק בפרסום טבלה של התשובות הנכונות ללא הנמקה. צעד זה עשוי להביא להפחתה במספר ההשגות המוגשות, והוא נובע לטעמי מתפקידה הציבורי של הלשכה, האמונה מכוח החוק על הכשרת עורכי הדין החדשים (סעיף 2(1) לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א - 1961). בניגוד להליך בירורן של ההשגות הנעשה תחת לחץ זמן, הכנת פתרון מלא לבחינה יכולה להיעשות בעת כתיבת הבחינה, עוד בטרם אילוצי הזמנים" (השופט א' רובינשטיין בבג"ץ 6250/05 איציק לוי נ' לשכת עורכי הדין בישראל בפסקה ח (להלן: עניין איציק לוי)).

13. לא כך לגבי המחווה המנוקד השלם, שאף הוא, להבדיל מהמחווה החלקי, כלי עזר שנועד לבוחן אשר בודק את המטלה בכתב. בית המשפט קמא סבר כי פרסום המחווה המנוקד יאפשר לנבחן להגיש ערר מושכל. ברם, בהינתן שהנבחן מודע לחלוקת הניקוד בין שלושת הממדים (9 נקודות לממד התוכן ו-3 נקודות לכל אחד משני הממדים האחרים), בהינתן שבפני הנבחן יעמוד הפתרון לדוגמה, ובהינתן שיקול הדעת שיש ממילא לבוחן במתן הניקוד, לרבות אפשרות לסטות מהניקוד שנקבע במחווה - אין בהנחיות הפנימיות של הוועדה הבוחנת לבוחנים לגבי אופן חלוקת הניקוד, כדי לסייע לנבחן בהחלטה אם להגיש ערר אם לאו. כאמור, המחווה אינו נוקשה ומאפשר גמישות לבודק המטלה או בודק הערר. גמישות זו נובעת מכך שבניגוד לשאלות "האמריקאיות" (רב-ברירה) בדין המהותי ובדין הדיוני, מטלת הכתיבה היא עניין להערכה, אשר מטבע הדברים אינה מתמטית גרידא. המחווה והפתרון לדוגמה, מהווים בסיס מספיק להגשת ערר ולהערכת מצב עצמית של כל נבחן. מנגד, פרסום המחווה המנוקד עלול לגרור הגשת עררים "ממוקדים" לגבי ניקוד שניתן לנבחן במישור מסוים לגבי נקודה מסוימת, וכך יהפוך הערר להליך של ערעור, חלף הליך בדיקה מחדש (*de-novo*) כאמור בתקנות.

זאת ועוד. מפסק דינו של בית המשפט קמא עשוי להשתמע כי פרסום המחווה המנוקד המלא עשוי לסייע לנבחן לתקיפת הניקוד במחווה עצמו, בלי קשר למטלה ספציפית. גם כאן מצאתי ממש בטענת הלשכה כי מן הסתם לא יהיה מקום להתערב

בניקוד עצמו, וזאת משני טעמים: ראשית, מדובר בעניין מובהק המסור לשיקול דעתה של הוועדה הבוחנת; שנית, במצב הדברים הרגיל, קשה להלום כי בית המשפט יפחית, לדוגמה, ניקוד ברכיב מסוים, מה שידרוש בדיקה חוזרת של כל מטלות הכתיבה של כל הנבחנים בניסיון לאתר את הניקוד שניתן באותו רכיב ולנקדו מחדש.

14. בית המשפט קמא עמד בהרחבה על חובת ההנמקה, ובשורה התחתונה קבע כי על הבוחנים לנמק בכתב את הטעמים להחלטתם לסטות מהניקוד במחווון המנוקד או להפחית ניקוד או לנקד רכיב מסוים בניקוד חלקי.

גם בנקודה זו אני סבור כי דין הערעור להתקבל.

15. בהתאם לתקנה 18(א)(3), על הוועדה הבוחנת לפרסם החלטתה בעררים על מטלת הכתיבה בתוך 30 ימים מהמועד האחרון להגשת ערר, שהוא 14 ימים ממועד קבלת ההודעה על הציון. חובת הנמקה בלוח זמנים כה קצר היא ללא ספק מכבידה בהינתן מספר מטלות הכתיבה שיש לבדוק ובהינתן מספר העררים (כ-700 בבחינה הנוכחית). חובת ההנמקה מאריכה מטבע הדברים את משך זמן הבדיקה של כל מטלת כתיבה וכל ערר, שמא דורשת גם הקצאת משאבים נוספים בדמות הכשרה וגיוס של בוחנים נוספים.

הטענה לחובת הנמקה פרטנית, בסד הזמנים הדחוק, כבר הועלתה בפני בית משפט זה ונדחתה:

"אחדים מהעותרים טוענים כי הלשכה חייבת לנמק את סירובה להכיר בתשובות שלטענתם הן הנכונות ככאלו. לטענה זו נתנה הלשכה תשובה מספקת בבג"צ 7905/96 קורין אלדי נ' לשכת עורכי הדין, פ"ד נג(1), 153. אוסיף ואומר כי לוח המועדים - צפוף הוא. ישנן בחינות בעל פה אליהן זכאים לגשת מי שעברו את הבחינה בכתב. בלוח זמנים זה אין לצפות מגוף קולגיאלי להנמקה יותר מפורטת מאשר הצבעה על התשובה הנכונה, או על תשובה נוספת בגינה מוכנה הוועדה לקבוע ניקוד" (השופטת (כתוארה אז) נאור בבג"ץ 5407/05 נהרי נ' לשכת עורכי הדין בישראל בפסקה 3 (16.6.2005)).

על כך חזר בית משפט זה בעניין איציק לוי:

"העותרים ביקשו מאיתנו לחייב את המשיבים לנמק את החלטתה של המשיבה 2 לדחות את ההשגות שהוגשו לה מיד לאחר מועד המבחן. בית משפט זה התייחס לחובת

ההנמקה מספר פעמים (ראה בג"צ קורדינאלדי), ולאחרונה בבג"ץ 5407/05 אביבה נהרי נ' לשכת עורכי הדין (טרם פורסם), שם נקבע מפי השופטת חיות (צ"ל נאור – י"ע): 'אוסף ואומר כי לוח המועדים - צפוף הוא. ישנן בחינות בעל פה אליהן זכאים לגשת מי שעברו את הבחינה בכתב. בלוח זמנים זה אין לצפות מגוף קולגיאלי להנמקה יותר מפורטת מאשר הצבעה על התשובה הנכונה, או על תשובה נוספת בגינה מוכנה הועדה לקבוע ניקוד'. אין מקום לסטות מהלכה זו" (הדגשה הוספה – י"ע).

לא נעלמה מעיני טענת המשיבים כי פסקי הדין בעניין נהרי ואיציק לוי, שנזכרו לעיל, עסקו בבחינה במתכונתה הקודמת, שלא כללה מטלת כתיבה. אלא שבמתכונת החדשה של הבחינה מטלת הכתיבה באה להחליף את הבחינה בעל פה. הבוחנים בעל פה, אף הם לא נדרשו בשעתו לנמק את החלטתם אם להעביר או לפסול נבחן.

עוד אפנה לפסק הדין הראשון שניתן בבית המשפט המחוזי לגבי מתכונת הבחינה החדשה, בעניין פרץ (עת"מ (י-ם) 29810-01-18 משה ואקנין נ' לשכת עורכי הדין (3.5.2018)), גם שם נדחתה הטענה לפיה פרסום המחון אינו מהווה הנמקה מספקת. בערעור על פסק דין זה, בעניין פרץ, עמדתי על הנימוק העיקרי בגינו אני סבור כי אין מקום לחייב את בודקי המטלות בהנמקה:

"הלשון, התוכן והארגון, הם שלושה ממדים השלובים ושזורים במטלת הכתיבה. מטבע הדברים, הבדיקה של מטלת הכתיבה היא הוליסטית ואינה יכולה להתבצע בדרך של בדיקת כל ממד במנותק מהממדים האחרים. כפי שיודע כל מי שבדק מטלת כתיבה, הציון ניתן מתוך ראייה כוללת של טיב הבחינה או העבודה, ולא תמיד ניתן לפרוט לפרוטות או לשים את האצבע על נקודה כזו או אחרת בגינה הופחתו נקודות" (שם, בפסקה 13).

ולבסוף, ההנמקה כשלעצמה לא תסייע לנבחן השוקל הגשת ערר, מאחר שממילא הבוחן שבודק את הערר לא נחשף לנכונות ההנמקה של הבודק הראשון אלא בוחן את המטלה "דה נובו".

16. בסיפא לפסק הדין נכתב על ידי בית משפט קמא כלהלן:

"אשר לנבחנים שלא עתרו כנגד הציון ויפנו עתה לוועדה בבקשה מתאימה לבדיקה חוזרת על פי ההנחיות לעיל – הועדה תשקול את הבקשה על פי הנתונים שיהיו

כפניה בכל הנוגע להיתכנות מעשית של בדיקת חוזרות לפי היקף הפניות".

על כך הלינה הלשכה בערעור שלפנינו, ואזכיר כי ניתן צו עיכוב ביצוע לחלק זה של פסק הדין.

דין הערעור להתקבל גם בנקודה זו. ככלל, מקום בו הוועדה קיבלה ערר על שאלון הרב-ברירה, או כאשר בית המשפט קיבל ערעור על החלטת הוועדה לגבי שאלון הרב-ברירה, יש להחיל את השינוי על כלל הנבחנים, כולל אלה שלא הגישו ערר. לא כך לגבי מטלת כתיבה, שהיא פרטנית מטבעה, מה שמקשה להחיל את השינוי למפרע. הנחיית בית משפט קמא כאמור לעיל מהווה הארכת מועד דרסטית להגשת ערר, שאינה מוצדקת בנסיבות העניין. ובכלל, חזקה על מי שהציון הסופי שלו היה גבולי כי מיצה את זכות הערר גם ללא פרסום המחווה המנוקד המלא או הפתרון לדוגמה.

17. לסיכום: הערעור לגבי פרסום הפתרון לדוגמה (ככל שייערך פתרון כזה) – נדחה. הערעור לגבי פרסום המחווה המנוקד המלא, חובת הנמקה פרטנית, והחלת פסק הדין על כלל הנבחנים – מתקבל.

ערעורו של ישראל שמיר – ענ"מ 8281/18

18. לצד השגות על שאלות מסוימות בדין המהותי ובדין הדיוני, העלה המערער שורה ארוכה של טענות ובקשות לסעדים שונים (הערעור מחזיק 85 עמודים, ולצד הערעור העתיר המערער בקשות שונות לפתחו של בית המשפט). מרבית טענותיו של המערער נדונו כבר בפסקי דין קודמים, ועל כן איני רואה להידרש אליהן. כך, לדוגמה, הטענה שהוועדה הבוחנת התפרקה מסמכויות שהוקנו לה בחוק והיא איננה גוף עצמאי ואובייקטיבי; טענות לניגוד עניינים; טענה כי הלשכה השתלטה על הוועדה הבוחנת וכיו"ב. לטענות כגון דא התייחסתי בעניין פ"פ:

"אקדים ואומר כי ראוי היה למערערים לברור טענותיהם, ואין בדעתי להידרש לכל אחת ואחת מהטענות. מכל מקום, אסיר כבר כעת מעל השולחן את שלל הטענות והרמזים להטיות ולאג'נדה מכוונת, הטעיות, תיקונים הגובלים בזיוף, קנוניות ותרמיות למיניהם, אי שקיפות לגבי זהות הבוחנים, חשיפה מכוונת של שמות הנבחנים ועוד. כפי שהודגש בפתח הדברים, ועדת הבחינות היא גוף עצמאי ובלתי תלוי, ויש להצר על עצם העלאת הטענות" (שם, בפסקה 6).

19. המערער הלין על כך שבית המשפט דחה את בקשתו כי מטלת הכתיבה שלו תיבדק על ידי בית המשפט או על ידי בודק מוסכם על ידי הצדדים. ברי כי הסעד של בדיקת מטלת הכתיבה על ידי בית המשפט היא רעיון עיוועים, באשר בית המשפט אינו אמור לשבת כוועדת ערעור עליונה על בודקי מטלות הכתיבה. שלא לדבר על העניין ה"זניח" שבית המשפט העליון אינו פנוי לבדוק למעלה מ-700 מטלות כתיבה בעררים שהוגשו.

אכן, בבג"ץ 571/89 מוסקוביץ נ' מועצת השמאים, פ"ד מד(2) 236 (1990) הורה בית המשפט כי הבחינות של העותר ייבדקו על ידי גוף נייטרלי, אך פסק דין חריג זה יש לקרוא על רקע נסיבותיו החריגות של העתירה, ושם היה מדובר בעותר יחיד. המערער הפנה גם לפסק הדין בבג"ץ 549/75 חברת סרטי נח נ' המועצה לביקורת סרטי קולנוע, פ"ד ל(1) 757 (1976), אך התקשיתי לראות כיצד פסק דין זה תומך בטענת המערער כי יש למנות בודק מוסכם לבדיקת העררים.

20. המערער הלין על כך שהוועדה הבוחנת פסלה לאחר הבחינה מספר שאלות ונתנה חלופות נוספות למספר שאלות נוספות ביוזמתה שלה, עוד בטרם הוגשו השגות על הבחינה.

ככל שירדתי לסוף דעתו של המערער, החלטה זו היא בלתי שוויונית שכן היא מיטיבה רק עם הנבחנים שטעו בשאלות אלה, ועל כן יש להחיל פקטור אחיד על כלל הנבחנים. בטענה זו אין ממש. החלטתה של הוועדה היתה מושכלת ונגעה למספר שאלות לגביהן סברה הוועדה כי יש לפסול אותן או ליתן חלופה נוספת. כפי שנקבע על ידי בית המשפט קמא, המדובר בהחלטה סבירה הנסמכת על שיקולים ענייניים ורלבנטיים. לכן אין לראות בכך פגיעה בשוויון בין הנבחנים, כטענת המערער. ואילו המערער עתר להשיב לוועדה הבוחנת את הנושא על מנת שתשקול מתן פקטור שרירותי ואחיד על כלל הנבחנים. לגישת המערער, יש להבחין בין דרישה למתן פקטור המופנית לבית המשפט לבין דרישה שהוועדה תחליט על מתן פקטור. איני רואה לחוות דעתי לגבי אפשרות הוועדה לעשות כן. מכל מקום, ככל שהעתירה למתן פקטור מופנית לבית המשפט, הרי שעל כך עמדתי בעניין פרץ, שם נאמר (בפסקה 9):

"לא בכדי לא עלה בידי המערערים להצביע ולו על פסק דין אחד בו ניתן סעד כה קיצוני ביחס למבחני ההסמכה של הלשכה (גם בנסיבות הייחודיות שנדונו בעניין לשכת השמאים לא העניק בית המשפט סעד של פקטור – בג"ץ 571/89 מוסקוביץ נ' מועצת השמאים, פ"ד

מד(2) 236 (1990)). לכן, ואף מבלי להידרש לטענת חוסר הסמכות שהעלתה הלשכה, איננו רואים להידרש לסעד כה מרחיק לכת. וכפי שנאמר בפסיקה: '... אך אין הדבר יכול להצדיק סעד של מתן 'פקטור', הן כיון שאיננו מוצאים מקור של ממש כדין לאפשרות זו והן כיון שמדובר בסעד רדיקלי גורף. גם לא השתכנענו, כי הנתונים, עם כל הבעייתיות והמחלוקת לגביהם, מצדיקים 'מהפכה' כמו מתן סעד כזה' (בג"ץ 9053/15 רות מכנס נ' שרת המשפטים, פסקה ז (19.4.2016)).

21. המערער, כמו גם מערערים נוספים לפנינו, הלינו על כך שהשאלות בבחינה כללו גם פסיקה של בית המשפט העליון שניתנה על ידי דן יחיד. בטענה זו איני רואה ממש. תקנה 18א(ג) לתקנות קובעת כי "לשם מענה על השאלות בבחינה נדרשת היכרות עם הפרשנות שניתנה בפסיקה לחיקוקים שפרסמה הוועדה הבוחנת לפי תקנה 18(ד)".

מטבע הדברים פסיקה כוללת גם את פסיקת בית משפט העליון בדן יחיד. כך, חלק ניכר מהפסיקה בדיני מעצרים נפסקת בבית משפט זה על ידי דן יחיד. בדומה, גם נושאים שונים המגיעים לפתחו של בית משפט זה ב"גלגול שלישי" או כבקשת רשות ערעור על החלטות ביניים של הערכאה הדיונית.

22. המערער עתר לכך שבית משפט זה יקבע סף שאלות מקסימלי לשאלות איזוטריות.

האבחנה בין שאלה בנושא איזוטרי לבין נושא שאינו כזה אינה קלה. מכל מקום, הסעד המבוקש נמצא בליבת שיקול הדעת של הוועדה הבוחנת. כאמור, הוועדה הבוחנת קיימה דיון בעקבות הערות כלליות שנאמרו בעניין פרץ, שם התייחסתי לכך ש"ראוי להימנע או להמעיט ככל שניתן בשאלות איזוטריות".

23. המערער עתר לכך שבית המשפט יורה לבצע פיקוח ובקרה טרם שמבחן ההסמכה יצא לדרכו.

הוועדה הבוחנת אינה מחברת את כל השאלות בעצמה אך בודקת בעצמה כל שאלה ושאלה בבחינת "קורא חיצוני". כל הליך ביקורת נוסף מסור לשיקול דעתה בהתאם לסדרי עבודתה ואיננו רואים להתערב בכך.

24. המערער עתר לכך שבית המשפט יקבע "סד זמנים הגיוני לפתרון מטלת הכתיבה". סעד זה נדחה על ידי בית משפט קמא ואף אנו איננו רואים מקום להתערבותנו.

25. המערער עתר להורות למשיבה לפרסם דו"ח התפלגות התשובות לשאלות. הדו"ח אכן מתפרסם, ורשמנו לפנינו הצהרת הלשכה כי הפרסום נעשה לאחר פתרון אחרון של הבחינה, קרי, לאחר ההחלטה לגבי ההשגות השונות.

26. המערער ביקש להורות לוועדה הבוחנת שלא להדביק מדבקה ובה זיהוי הנבחן על גבי מטלת הכתיבה המשפטית, ובנה תילי תילים של טענות על כך – טענה להטייה, לדעות קדומות ולשיקולים זרים כמו מתן העדפה בציונים לטובת בוגרי אוניברסיטאות על פני בוגרי מכללות. תמהני הכיצד בודק המטלה בכתב אמור לדעת באיזה מוסד למד הנבחן, ואיני רואה ממש בטענה זו. מכל מקום, רשמנו לפנינו הצהרת הלשכה כי הבוחן אינו נחשף לזהות הנבחן אלא מקבל מספר קוד.

107 דבר

27. אשר על כן, ערעור הלשכה מתקבל חלקית בכל הנוגע לפרסום המחווה המנוקד, מתן הנמקה והחלת פסק דינו של בית המשפט קמא על כלל הנבחנים. הערעורים על השאלות הספציפיות נדחים למעט הערעור לגבי שאלה 39 בדין המהותי, ולו דעתי תישמע, גם שאלה 44 בדין הדיוני. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ש פ ט

השופט נ' סולברג:

אני מסכים עם מרבית דברי חוות דעתו של חברי, השופט י' עמית, עם דרך-הילוכו ועם מסקנותיו, זולת עניין אחד: כיד אומנותו הטובה, 'נסחף' חברי קמעא, ובא בעובי הקורה לגבי שאלה 44 בבחינה, חקר ובדק אם ב"החלטה אחרת" עסקינן, אם ערעור על החלטה בבקשה לתיקון סופר בקשר עם טעות בחישוב סכום הוצאות משפט שנקבע בפסק דין, הוא בזכות, או ברשות; בקעה להתגדר בה ליודעי דת ודין – לנתח את ההלכה הפסוקה, לעיין באסמכתאות, לחקור ולדרוש בדברי מלומדים – כפי שעשה חברי. ברם, זהו בדיוק ה'סחף' שמפניו עלינו להישמר. אל לה, למומחיותנו (היחסית)

בתחום המשפט, לקלקל את השורה, ולקרבנו אל מושא הביקורת השיפוטית יתר על המידה שבה נעביר תחת שבט ביקורתנו בחינות הסמכה במקצועות הרוקחות, הרפואה, האופטומטריה, השמאות, ההנדסה וכיוצא באלה מקצועות ומלאכות. איננו באים בנעלי הגוף המקצועי הסטוטורי המוסמך, ולא נתערב בתחום מומחיותו שעליו הופקד, אלא אם חרג מסמכותו או שנפל פגם משפטי בעשייתו (הרחבתי על כך במקום אחר: עת"ם 953/05 (מחוזי י-ם) בילאל נ' לשכת עורכי הדין בישראל (9.2.2006); וראו את דברי חברי, השופט מ' מזוז, בעע"ם 989/15 לשכת עורכי הדין בישראל נ' סוביח ((13.4.2015)). הייתי דוחה אפוא את הערעור כמה שנוגע לשאלה 44. בשאר העניינים שנדונו בארבעת הערעורים שבכותרת, דעתי כדעתו של חברי, השופט י' עמית.

ש ו פ ט

השופט מ' מזוז:

1. אני מסכים לפסק דינו של חברי השופט י' עמית בכל הנוגע לסוגיות הכלליות שעלו בערעורים לפנינו, לרבות לענין קבלת ערעור לשכת עורכי הדין והוועדה הבוחנת בעע"מ 8281/18, כמפורט על ידי חברי.

לעומת זאת, איני שותף לדעתו של חברי לענין ההתערבות בהחלטות הוועדה הבוחנת בנוגע לתשובות הנכונות בשאלה 44. אסביר בקצרה:

2. כבר הבעתי בעבר את עמדתי בסוגיית הביקורת השיפוטית על החלטות הוועדה הבוחנת לגבי תוכן השאלות בבחינה והתשובות להן -

"... ההלכה היא, שלא רק שבית המשפט אינו יושב כערכאת ערעור עליונה על החלטות הוועדה הבוחנת בעניין ניסוח השאלות בבחינות ההסמכה וקביעת התשובות הנכונות להן, אלא שככלל אין הוא אמור לבחון את השאלות לגופן, כל עוד לא הונחה תשתית מספקת לכך ששיקול דעת הוועדה הבוחנת לוקה בפגם משפטי..."

זוהי אפוא ההלכה, אותה שנה בית משפט זה פעמים רבות. הלכה זו מעוגנת היטב בכללי היסוד של המשפט המינהלי באשר לביקורת שיפוטית על החלטות מינהליות בכלל, ועל החלטות גופים מקצועיים ובעניינים מקצועיים בפרט, והיא גם תואמת הלכות ותיקות ומבוססות היטב שנקבעו בהקשרים אחרים של ביקורת שיפוטית על החלטות

מקצועיות של רשויות שהוסמכו בדין...” (עע”מ 989/15 לשכת עורכי הדין נ’ טובח, פסקאות 11-12 (13.4.2015), להלן: ענין טובח).

3. עמדה זו אינה דעת יחיד או עמדה חריגה אלא היא משקפת את הגישה בפסיקתו של בית משפט זה (לפחות הזרם המרכזי שבה) מימים ימימה. בענין טובח סקרתי גם את עיקרי הפסיקה בנושא, ובין היתר הבאתי את הדברים שנקבעו לענין זה בפסיקה לאורך השנים, ובין היתר -

”... בית-משפט זה אינו יושב כוועדת ערעורים על הגוף שהוסמך על-פי חוק לדון בבחינות מקצועיות, ואינו מוכן להחליט, במקומו של הגוף המוסמך, מה התשובות הנכונות ואם הנבחן הצליח בבחינה. כך בתחום הרפואה ובתחום מקצועות אחרים שבהם אין בידי בית-המשפט ידע מקצועי. הכלל הוא שבית-המשפט אינו נוטה להתערב בשיקול-הדעת של מי שהוסמך לבחון את הכשירות המקצועית, אלא אם הוכח לו כי שיקול-הדעת לוקה בפגם של שיקולים זרים או בפגם אחר מן הפגמים שיש בהם כדי לפסול שיקול-דעת מינהלי... זה הכלל גם בתחום המשפטים, ואין בכך כדי לשנות שבתחום זה מצוי בידי בית-המשפט ידע מקצועי, כך במיוחד כאשר הסמכות לבחור את השאלות בבחינה, לקבוע מה התשובות הנכונות לשאלות אלה, ולהחליט מי עמד בבחינה, הופקדה על-ידי החוק בידי גוף בעל כשירות מקצועית גבוהה, כמו הוועדה הבוחנת...”

... בהתאם לכך, בהיעדר יסוד לומר כי שיקול-הדעת של הוועדה הבוחנת לוקה בפגם משפטי, לא נקבל על עצמנו לבדוק, לגבי כל שאלה ושאלה מן השאלות שהעותרים מציינים בעתירות, אם צדקה הוועדה הבוחנת כאשר קבעה כי התשובות שניתנו על-ידי העותרים שגויות” (בג”צ 7505/98 קוריןאלדי נ’ לשכת עורכי הדין, פ”ד נג(1) 153, 166-167 (1999)).

ובמקום אחר:

”כפי שהבהרנו, וחזרנו והבהרנו, בית משפט זה אינו יושב כערכאת ערעור עליונה בעניין בחינות הלשכה. כשם שלא נחליט במקומן של רשויות אחרות העורכות בחינות סטטוטוריות מה הן התשובות הנכונות, כך נימנע מלהתערב בהחלטות המוסדות המוסמכים של לשכת עורכי הדין בענין התשובות הנכונות (בג”צ 4904/04 ותד נ’

לשכת עורכי הדין והאסמכתאות בו; עתירה לדיון נוסף נדחתה בבג"צ 5524/04. זהו הכלל ואין נפקא מינה שהעותרים טוענים הפעם כי הם מופלים לרעה כלפי אלה שעברו את הבחינה" (בג"ץ 5407/05 נהרי נ' לשכת עורכי הדין, פסקה 2 (16.6.2005)).

ושוב:

"מדי שנה, ובדרך כלל פעמיים בשנה, לעת בחינות הלשכה, שב בית משפט זה לעסוק בסוגיית הביקורת השיפוטית על מבחני הלשכה. מרחב שיקול הדעת המופעל בסוגיות אלה הוגדר והובהר במספר רב של החלטות. הנה הכלל המנחה, כפי שנוסח בבג"צ 7505/98 קורינאלדי נ' לשכת עורכי הדין בישראל... גם לגבי קביעת שיטת הבחינה ותכניה נקבע בעבר כי 'יישומה של השיטה. בחירתן של השאלות באופן שתתאמנה הן את תנאיה של השיטה, על מגבלותיה שעמדנו עליהן לעיל, והן את המטרה לבחון את הרמה המינימאלית - הם בידיה של ועדת הבוחנים...'. כך במשפט כברפואה או בהנדסה או בתחום מקצועי אחר, וזאת אף אם בתחום המשפט מסוגלותו המקצועית של בית המשפט להידרש לשאלות מטבע הדברים גדולה יותר מאשר במקצועות אחרים. כל האמור, כמובן, אם לא חרגה הלשכה מסמכותה, דבר העשוי להצריך התערבות" (בג"ץ 6250/05 לוי נ' לשכת עורכי הדין, פסקה ג' (20.10.05)).

ועוד באותה רוח:

"היקף ההתערבות המצומצם אשר הותווה בפסיקה הוא אשר צריך להנחות את בית המשפט, בכל הנוגע לבחינות מקצועיות בכלל, ולבחינות לשכת עורכי הדין בפרט. אינני סבורה כי העובדה שלבית המשפט ידע מקצועי ובקיאיות בתחום המשפט, צריכה להביא להעמקת חקר בשאלות הבחינה..." (עצ"מ 1811/12 לשכת עורכי הדין נ' לב רן, פסקה 6 (2.5.2012)).

4. הנה כי כן, בחינה פרטנית של שאלות ותשובות בבחינה לגופן על ידי בית המשפט אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות המשפט המינהלי ועם כללי הביקורת השיפוטית. יתרה מזו, כחוט השני עובר בפסיקה השיקול שאין גם להעלות על הדעת מצב בו מתקיים מסלול ייחודי של ביקורת שיפוטית הפתוח הלכה למעשה רק בפני נבחנים במקצוע המשפטים, ולא בפני נבחני מקצוע במקצועות אחרים, שהרי באלה אין בידי בית המשפט הכלים לערוך ביקורת על סבירותן של השאלות והאם התשובות

שנקבעו כנכונות הן אכן כאלה (וראו עוד ברוח זו בעע"מ 6674/17 אטד נ' לשכת עורכי הדין, בפסקה 4 (3.12.2017)).

5. אשר על כן, אני סבור כי על בתי המשפט (בית משפט לעניינים מינהליים ובית משפט זה) למשוך ידיהם מעיסוק בתוכנן של שאלות ותשובות בבחינות, ולהימנע מלרדת לזירה זו, ויש לצמצם את הביקורת השיפוטית לטענות בדבר חריגה מסמכות או פגם משפטי אחר שנפל בהחלטות הוועדה הבוחנת לפי כללי הביקורת הרגילים של המשפט המינהלי.

ש ו פ ט

אשר על כן, הוסכם כדעת השופט עמית. בדעת רוב השופטים נ' סולברג ומ' מזוז וכנגד דעתו החולקת של השופט י' עמית, הוחלט שלא להתערב בהחלטת הוועדה הבוחנת בנוגע לתשובות הנכונות בשאלה 44.

ניתן היום, ג' בטבת התשע"ט (11.12.2018).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט